

Kırgızların Türkiye Türkçesi Öğrenirken Ad Durum Biçimbirimleriyle İlgili Yaptıkları Hatalar ve Çözüm Önerileri*

Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN

Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

gulbanuduman@gmail.com

Özet

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, günümüzde önemle üzerinde durulan ve hızla gelişmekte olan bir alandır. Türkçenin soydaş Türklere öğretimi ile yabancılara öğretiminin farklı olması gerektiği, artık herkes tarafından kabul edilmektedir. Öte yandan soydaş Türkler için ayrı ders kitapları ve materyallerinin hazırlanması hususunda bu kabulün yeterince dikkate alındığını söylemek de mümkün değildir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken dilin her bir gramer unsuru üzerinde teker teker durulmalı, hata sıklıkları tespit edilip, yaygın olarak yapılan hatalar bol alıştırmalarla giderilmeye çalışılmalıdır. Bu çalışmada da Türkiye Türkçesi öğrenen Kırgız öğrencilerin ad durum biçimbirimlerini öğrenirken yaptıkları hatalar üzerinde durulmuş, bu hataların sebepleri irdelenmiş, bu hataları ortadan kaldırmak için çözüm yolları aranmıştır. Bu yolla Türkiye Türkçesi öğreten öğretmenlere yol göstermek hedeflenmiştir. Her bir gramer unsurunun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği düşüncesi ile yapılan her çeşit gramer hatası tek bir makalede ele alınmamış, makalenin konusu *ad durum biçimbirimleri* ile sınırlandırılmıştır. Yapılan incelemede Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenirken ad durum biçimbirimleriyle ilgili hataların bir kısmında Kırgızistan'da ikinci resmi dil olan Rusçanın etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Gerek Rusçanın etkisiyle yapılan hataların giderilmesinde, gerekse ana dilden olumsuz aktarımdan kaynaklanan hataların giderilmesinde, öğretmenin hedef kitlenin dilini ve hata sıklıklarını bilmesinin bu hataların azaltılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğretimi, ad durum ekleri, olumsuz aktarım*

* Bu çalışma, 4-6 Mayıs 2012 tarihinde Burch Üniversitesi'nde düzenlenen "2nd International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics" adlı sempozyumda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. (Bosna Hersek)

The Errors of Noun Case Suffixes Kyrgyz Students Make While Learning Turkish Language of Turkey And Solutions to Them

Abstract

Teaching Turkish as foreign language is a new and rapidly developing area. Everyone agrees that teaching Turkish to cognate Turks and teaching Turkish to the foreigners of Turkish is different from each other in various aspects. Despite this acceptance, preparing special books for cognate Turk is not still enough .In other words, the realty, which we should prepare different course books and materials for cognate Turks, is not taken seriously into consideration, unfortunately. While teaching Turkish as foreign language, each grammatical unit must be examined separately and the common error should be corrected via intensive exercises. In this study, we have detected the errors of noun case morphemes Kirghiz students who are learning Turkish make. Then, we tried to find out the causes of these errors and we seek solutions to eliminate them. In this way we aimed to help the teachers who are teaching Turkish language in Kyrgyzstan. The errors thatabout the students make are limited as “the errors in theme of noun case morphemes” and they were analyzed in this study. This study whowed us that the errors of noun case morphemes that Kirghiz students make who are learning Turkish make, because Russian is the second official language in their country and causes these errors. The mistakes that arising from Russian or their main language must be corrected by their teachers and they also must find the frequency of their errors. This will help them to eliminate these errors.

Keywords: *Turkish Language Teaching to Kyrgyz people, suffixes, negative transfer*

GİRİŞ

Çağımızda yabancı dil bilmek neredeyse bir zorunluluk haline gelmiştir. Gerek iyi bir eğitim almak, gerek bilimsel, kültürel gelişmeleri takip edip çağı yakalayabilmek, gerekse iyi bir işe girmek için yabancı dil bilmek şarttır. Hatta bazen bir yabancı dil bilmek bile yetmemektedir. Hâl böyle olunca da yabancı dil öğretimi çağımızın en gözde alanlarından biri olmuştur. Başlangıçta bilimsel gelişmelerden uzak olarak yapılan yabancı dil öğretimi, dilbilimi, eğitim bilimleri gibi sosyal bilimlerin gelişmesine paralel olarak büyük bir ivme kazanmış, hızla gelişmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi de bu hızlı gelişmelerden nasibini almıştır. “Yabancı Dil Olarak Türkçe eğitimi ülkemizde son zamanlarda önem kazanmaya başlayan bir alandır. Özellikle Avrupa’da ve Türk cumhuriyetlerinde Türkçeye karşı olan ilginin sonucu

olarak, bu alanda tartışma ve araştırmaların hızlandığı gözlemlenmiştir.” (Yaylı ve Bayyurt, 2011: 1).

Sadece Türkiye’de değil birçok yabancı ülkede Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği görülmektedir. Bu ülkelerden birisi de Kırgızistan’dır. Türkçe, Kırgızistan’da hem devlete ait kurumlarda hem de özel eğitim kurumlarında öğretilmektedir. YÖK’e bağlı Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, MEB’e bağlı iki Anadolu lisesi ve MEB TÖMER, devlet eliyle Türkçenin öğretildiği devlet kurumlarıdır. Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenme sebepleri irdelendiğinde Türk okullarında eğitim almak istemeleri, Türkiye’ye gelmeyi planlamaları, Türklerle arkadaşlık kurmaları ya da evlenmeleri, Türk şirketlerinde iş bulabilirim düşüncesi veya sadece bir dil öğrenme merakı gibi eğitimden, iş kaygısına kadar birçok sebeple karşılaşmaktadır.

Kırgızistan, resmi dilin hem Rusça hem Kırgızca olduğu iki dilli bir ülkedir. Kırgızların Türkçeye olan ilgilerinin etkisiyle Türkçe de önemli bir kitle tarafından öğrenilmiş ve öğrenilmeye devam etmektedir. Halkın bu ilgisine yukarıda sayılan devlet kurumlarıyla birlikte özel eğitim kurumları da eklenince, Kırgızistan’da Türkiye Türkçesi, üçüncü dil konumuna yükselmiştir.

Yabancılara Türkçe öğretimi ile soydaş Türklere Türkçe öğretiminin farklı metotlarla olması gerektiği, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten herkes tarafından artık kabul edilmektedir. Öte yandan ders materyallerinin hazırlanmasında ne yazık ki soydaş Türklere yönelik yeterli çalışma bulunmamakta, yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders materyalleri soydaş Türkler için de kullanılmaktadır. Cümle yapısının aynı olması, ortak söz varlığı, ortak biçimbirimler Türkiye Türkçesinin soydaş Türklere öğretimini etkileyen unsurlardır. Yabancılar için hazırlanmış bir ders kitabının soydaş Türkler için de kullanılması, zaman zaman ortak bir gramer özelliğinin üzerinde gereğinden fazla durulması ve hedef kitlenin sıkılması gibi bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Ders materyallerinin hazırlanmasında bilinenden bilinmeyene doğru yani ortaklıklardan farklılıklara doğru bir yol izlenmeli, hedef kitleye bambaşka yabancı bir dil değil kendi dillerinin bir lehçesinin öğrendikleri hissettirilmelidir. Aynı durum Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğretirken de geçerlidir. Karşımızdaki hedef kitlenin Türkçenin farklı bir lehçesini kullanan bir hedef kitle olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Gerek Kırgızlar için gerek diğer Türk cumhuriyetlerinde Türkçe öğretimi için ayrı ders materyalleri hazırlanmalıdır. Bunu yaparken de bilimsel bir metot takip edilmeli, masa başında oturdum hazırladım şeklinde ders materyalleri yerine, öğrencilerin hatalarından hareketle ders materyalleri hazırlanmalıdır. Bu çalışma bu bağlamda önemlidir.

Bu çalışmada Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenirken ad durum biçimbirimleriyle ilgili yaptıkları hatalar ve sebepleri gözlemlenmiş, bu gözlemlerden hareketle ad durum biçimbirimlerinin öğretimiyle ilgili çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Sebebi bilinen bir hatanın giderilmesi daha kolay olacaktır. Bu yüzden sadece ad durum biçimbirimleri için değil diğer gramer konularının da bu şekilde teker teker ele alınmasında ve gerekirse bunların bir araya getirilip, değişik hedef kitleler için ayrı ders materyalleri hazırlanmasında fayda vardır. En azından bu hedef kitlelere Türkçe öğretecek öğretmenler için kılavuz kitaplar hazırlanırken bu türden çalışmalar yol gösterecektir.

YÖNTEM

Çalışmada adların belirtme, yönelme, bulunma ve uzaklaşma durumları ele alınmıştır. Hataların tespiti için üniversite ve lise düzeyinde Türkiye Türkçesi eğitimi alan öğrencilere ait 55 yazılı anlatım kâğıdı incelenmiş, yaptıkları hatalar sınıflandırılıp SPSS programı yardımıyla hata sıklıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Tespit edilen hataların sebepleri ve bu hataların giderilmesine yönelik çözüm önerileri makalede sunulmuştur.

BULGU VE YORUMLAR

Ad durum biçimbirimleri, adların “özellikle fiillerle kurdukları geçici anlam ilişkileridir.” (Korkmaz, 2009: 266). Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi karşılaştırıldığında, her iki lehçede fiillerin çoğunlukla aynı ad durum biçimbirimleriyle isimlere bağlandıkları görülmekle birlikte farklı ad durum biçimbirimleriyle bağlanan fiillere de rastlanmaktadır. Her iki lehçede aynı fiilin farklı ad durum ekleri talep etmesinde Kırgızcanın Rusça etkisinde kalması gösterilebilir. Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenmeleri sırasında bu türden fiillerin varlığı ad durum biçimbirimlerinde yanlış yapılmasına sebep olmaktadır.

Güven (2007: 173-174), soyut fiillerin hangi ad durum biçimbirimleriyle kullanacağını öğretmenin somut fiillere göre daha güç olacağına dikkat çekmektedir. “Ad durum biçimbirimleri eylemde yapılan işle nesneyi belirtmeyi, nesneden uzaklaşmayı, nesneye yaklaşmayı, nesnede bulunmayı ifade eder. Ancak bu kural özellikle anadilin etkisi de düşünülürse her zaman geçerli değildir. Örneğin, *bir şeyden hoşlan-*, *bir şeyden nefret et-* vb. özellikle soyut eylemler söz konusu olduğunda durum daha da karışır. Bu sebeple tüm durum biçimbirimleri verildikten sonra öğrenciye hangi eylemin hangi biçimbirimle ve biçimbirimlerle kullanılacağını örnek tümcelerle gösteren bir liste verilmesinde fayda vardır. Güven’in dikkat çektiği bu husus Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenirken karşılaştıkları

sorunlardan biridir. Her ne kadar birçok fiil her iki lehçede aynı ad durum biçimbirimlerini alsa da *gurur duy-*, *beğen-*, *kutla-*, gibi bazı fiillerin farklı ad durum biçimbirimlerini alması ana dilin tesiri ile olumsuz aktarımlara sebep olmakta, bu da öğrenmeyi olumsuz etkilemektedir.

Özellikle başkent Bişkek'te Rusça, Kırgızcaya oranla daha baskındır. Sovyetler birliğindeki uzun birliktelik neticesinde zamanla Rusça Kırgızcaya etkilemiş, bazı fiiller Rusçadaki fiillerin aldıkları ad durum ekleri ile çekime girmeye başlamıştır. Bu duruma *kutlamak* fiili tipik bir örnektir. Rusçada “ile” edatıyla çekimlenen *kutlamak* fiili, Kırgızcada da, belirtme hali yerine “ile” anlamına gelen “menen” kelimesi ile çekimlenir hale gelmiştir. Türkiye Türkçesi öğrenirken de olumsuz aktarım neticesinde öğrenciler “Bayramınızı kutluyorum” ya da “Bayramınız kutlu olsun.” yerine, “bayramınız ile” şeklinde Türkiye Türkçesi açısından yarım yamalak bir ifade kullanmaktadırlar. Bu, birebir Rusça “с праздником” ifadesinden çeviridir.

“beğenmek” fiili Rusçada belirtme hali değil yönelme hali almaktadır. Bu sebeple *beğen-* fiili Türkiye Türkçesi öğrenen Kırgızların en çok zorlandığı fiillerden biridir. “*bahset-*, *bak-*, *hoşlan-*, *nefret et-*, *memnun ol-*, *başla-*” gibi fiiller yine ad durum ekleri bakımından zor öğrenilen fiillerdir. Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğreten bir öğretmenin öğrencilerin özellikle hangi fiillerde hata yaptıklarını bilmesi, içerisinde bu fiillerin geçtiği alıştırmalar hazırlayıp sorunu çözmesinde yol gösterecektir.

Kırgızlara Türkiye Türkçesi öğreten bir öğretmenin Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesinde ad durum eklerindeki fonetik değişmelere vakıf olması gerekir. Kırgızcada belirtme hal eki “-DI”, yönelme hal eki “-gA” şeklindedir. Öğrenciler ana dillerindeki fonetik özelliklere göre isimleri çekimleyebilmektedir. Örneğin “Annemi seviyorum.” yerine “Annemdi seviyorum.” şeklinde ana dilden yapılan olumsuz aktarımlar vardır. Bu olumsuz aktarımın önüne geçmek için hal ekleri öğretilirken karşılaştırmalı metot kullanılmalı “Kırgızcada ek bu şekilde, Türkiye Türkçesinde ise şu şekilde” denilerek farklılıklara dikkat çekilmeli daha sonra bol alıştırma ile konu pekiştirilmelidir.

Belirtme hal eki ile yapılan hataların birisi de “Onun babasın gördüm” örneğinde olduğu gibi belirtme hal ekinin gerektiği halde kullanılmamasıdır. Bu durum ana dilden olumsuz aktarımdır; çünkü Kırgızcada üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra “-DI” belirtme hâl eki yerine “-n” belirtme hal eki kullanılmaktadır. Muharrem Ergin, Eski Türkçede iyelik ekli kelimelerden sonra “-n” belirtme hal eki kullanıldığını belirtir (Ergin, 1990: 220). Türkiye Türkçesinde ise “-n” nin kullanımı terk edilmiştir. Kırgız Türkçesinde üçüncü şahıs iyelik

ekinden sonra Eski Türkçedeki gibi “n” belirtme hâl ekinin kullanılması, “-I” nın kullanılmaması, belirtme hâl ekinin kullanılmadığı izlenimini vermektedir. Hâlbuki bu da ana dilden yapılan olumsuz aktarımlardan biridir.

Uzaklaşma halinin kullanımında da ana dilden olumsuz aktarım yapılabilmektedir. Yine üçüncü şahıs iyelik ekinin sonra uzaklaşma hal ekinin başındaki “d”nin atıldığı “Avrupa ülkelerinen çok turist geliyor.” örneğinde olduğu gibi ekin“-An” şeklinde kullanıldığı görülür.

Kırgızların Türkiye Türkçesi öğrenirken ad durum biçimbirimleriyle yaptıkları hataları genel olarak şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yanlışlıklar

a. Belirtme Durumu Biçimbirimi Gerektiği Halde Kullanılmaması

1. Y. Merkeze gittiğimde ordaki bütün çocukların güler yüzlerin görüp, çok seviniyorum.
D. Merkeze gittiğimde oradaki çocukların güler yüzlerini görüp çok seviniyorum.
2. Y. Eğer bir insan ailesin seviyorsa onları koruması lazım.
D. Eğer bir insan ailesini seviyorsa onları koruması lazım.
3. Y.Geçen ay babam bana iki horozun etin kesip göndermiş.
D. Geçen ay babam iki horoz kesip etini bana göndermiş.
4. Y.Onun babasın gördüm.
D. Onun babasını gördüm.

b. Belirtme Durumu Biçimbirimi Geremediği Halde Kullanılması

1. Y. Çocuklar bu emeği düşünmeden kötü işleri yapıyoruz.
D. Çocuklar bu emekleri düşünmeden kötü işler yapıyoruz.
2. Y. Çüy’de Isık-Ata, Ala-Arça, Ata-Beyit çok güzel yerleri var.
D. Çüy’de Isık-Ata, Ala-Arça, Ata-Beyit gibi çok güzel yerler var.
3. Y. Her gün annem bize tatlı ve enfes yemekleri hazırlıyor.
D. Her gün annem bize tatlı ve enfes yemekler hazırlıyor.
4. Y. Sonraki günü tüm köylüler Nazım Beyi uğurluyorlar
D. Sonraki gün tüm köylüler Nazım Bey’i uğurluyor.

c. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Başka Durum Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. O iş sana beğense sen o işi yaparsın.
D. Sen o işi beğensen o işi yaparsın.
2. Şimdi bilgisayar sınıfında nasıl resimlerdi boymaya öğreniyorum.
D. Şimdi bilgisayar sınıfında resimleri nasıl boyayacağımı öğreniyorum.
3. Babam ormanda yaşayan horozlara avcılık yapıyor.
D. Babam ormanda yaşayan horozları avlıyor.

d. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kırgız Fonetik Etkisiyle Yanlış Yazılması

1. Y. Kitaptaki insanların yaptığı hatalardan biz nelerdi yapmamız, nelerdi yapmamamız gerektiğini öğrenebiliriz.
D. Kitaptaki insanların yaptığı hatalardan neleri yapmamız, neleri yapmamamız gerektiğini öğrenebiliriz.
2. Y. Ben Bişkek’ti ve Isık-göl’dü çok seviyorum.
D. Ben Bişkek’i ve Isık-göl’ü çok seviyorum.

Yapılan hatalardan hareketle incelenen yazılı anlatım kâğıtlarında belirtme durumu biçimbirimi ile ilgili 71 hataya rastlanmış hata miktarlarının dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1: Belirtme Durum Biçimbirimiyle İlgili Hata Toplamının Dağılımı

	Belirtme d.b. ¹ eksik	Belirtme d.b. fazla	Belirtme d.b. yerine başka ek	Belirtme d.b. olumsuz aktarım	Toplam
Hata Ortalamaları	0,418182	0,6	0,054545	0,218182	
Hata sayıları	23	33	3	12	71
Hata Yapma Oranı (hata var)	%30,9091	%41,8182	%5,4545	%14,5455	
Hatalılar içindeki hata miktarı ortalaması	1,352941	1,434783	1	1,5	

Tablodan da anlaşılacağı üzere belirtme durum biçimbirimi ile ilgili yapılan hataların başında gereksiz yere belirtme eki kullanılması (33 hata) gelmektedir. Onu belirtme ekinin eksik olması (23 hata) takip etmektedir. Buradan da öğrencilerin belirtili ve belirtisiz nesneyi kavramakta zorlandıkları, bu durumun da gerekmediği halde belirtme ekinin fazladan yazılmasına veya gerektiği halde belirtme ekinin yazılmamasına yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu hatanın giderilmesi için belirlilik ve belirsizlik örneklerle öğrenciye tam olarak kavratılmalıdır. Kırgız Türkçesinde belirtme durum biçimbirimi –DI’dır. Özellikle temel Türkçe seviyesinde olan öğrencilerin, belirtme durum biçimbirimini ana dilden olumsuz aktarımla Kırgız Türkçesindeki şekliyle kullandıkları sık rastlanan hatalardandır. Öğrencilerin seviyeleri yükseldikçe bu hatanın azaldığı gözlenmiştir.

2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yanlışlar

a. Yönelme Durumu Biçimbirimi Gerektiği Halde Kullanılmaması

1. Y. Babamın çiftliğin bakan hiç kimsey yok.
D. Babamın çiftliğin bakan hiç kimse yok.
2. Y. Nazım Bey yeni hayat başlamaya çalışıyor.
D. Nazım Bey yeni bir hayata başlamaya çalışıyor.

b. Yönelme Durumu Biçimbirimi Gerekmediği Halde Kullanılması

1. Y. Ben kendimin ülkeme gurur duyuyorum.
D. Ben kendi ülkemle gurur duyuyorum.
2. Y. Şanslı olduğumuzun sebebi, burdan başka ülkede okumamıza çok şans var.
D. Şanslı olmamızın sebebi, başka ülkede okumak için şansımız yüksek.
3. Y. Çocuklara için anime yetişkenlere da olabilmeyi başlar.
D. Çocuklar için animasyonlardan sonra yetişkinler için de hazırlanmaya başladı.
4. Y. Tungaçta bir okula ve çok üniversiteler var.
D. Tungaç’ta bir okul ve birçok üniversite var.

c. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Başka Durum Biçimbirimi Kullanılması

¹ “durum biçimbirimi” yerine “d.b.” kısaltması kullanılmıştır.

1. Y. Geceleri uyanık kalıp bizi bakardınız.
D. Geceleri uyanık kalıp bize bakardınız.
2. Y. Kış tatilinde ineklerimizi bakıyoruz.
D. Kış tatilinde ineklerimize bakıyoruz.
3. Y. Eğer sen başarılı olup iyi bir şirkette çalışıyorsan, ailenle iyi davranıyorsan, o zaman sen çok mutlu insan olacaksın.
D. Eğer sen başarılı olup iyi bir şirkette çalışıyorsan, ailene iyi davranıyorsan, o zaman sen çok mutlu bir insan olursun.

d. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kırgız Fonetigi Etkisiyle Yanlış Yazılması Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yanlışlar

1. Y. Ben 1995 yılı Çüy bölgesinde dünyaya geldim.
D. Ben 1995 yılında Çüy bölgesinde dünyaya geldim.
2. Y. Ekmekleri temizliyoruz ve kışka topluyoruz.
D. Ekmekleri temizliyoruz, kışa (kış için) topluyoruz.

İncelenen yazılı anlatım kağıtlarında yönelme durumu biçimbirimi ile ilgili 38 hataya rastlanmış hata miktarlarının dağılımı aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 2: Yönelme Durum Biçimbirimiyle İlgili Hata Toplamının Dağılımı

	Yönelme d.b.eksik	Yönelme d.b.fazla	Yönelme d.b.yerine başka ek	Yönelme d.b.olumsuz aktarım	Toplam
Hata Ortalamaları	0,072727	0,309091	0,272727	0,036364	
Hata sayıları	4	17	15	2	38
Hata yapma oranı (hata var)	%7,2727	%23,6364	%25,4545	%3,6364	
Hatalılar içindeki hata miktarı ortalaması	1	1,307692	1,071429	1	

Yönelme durum biçimbirimi ile yapılan hatalar, ekin fazladan kullanımı 17 hata, yönelme eki yerine başka ek kullanılması 15 hata, yönelme durum biçimbiriminin kullanılmaması 4 hata, ekin ana dilden olumsuz aktarımı 2 hata şeklinde dağılım göstermiştir. Başka ekler yerine yönelme ekinin, yönelme eki yerine başka eklerin kullanılması sık rastlanan bir hatadır. Bunda Türkçede yönelme eki alan bazı fiillerin Kırgız Türkçesinde Rusçanın da etkisiyle başka durum biçimbirimi almaları etkili olmaktadır. Türkiye Türkçesinde yönelme ekinin başındaki g sesi atılmıştır ve yönelme eki *-e*, *-a* olarak kullanılmaktadır. Kırgız Türkçesinde ise yönelme ekindeki “g” sesinin muhafaza edildiği görülür. Bu da ana dilden olumsuz aktarımlara sebep olmaktadır. Türkçenin ilerleyen kurlarında bu olumsuz aktarımın ortadan kalktığı görülür.

3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yanlışlar

a. Bulunma Durumu Biçimbirimi Gerektiği Halde Kullanılmaması

1. Y. 1920 yılı sinemaların seslerin çıkardılar.
D. 1920 yılında sesli sinemalar çıktı.
 2. Y. Ben 1995 yılı (nda) Çüy bölgesinde dünyaya geldim.
D. Ben 1995 yılında Çüy bölgesinde dünyaya geldim.
 3. Y. Ayrıca köylerde yaşlı insanlar arasın çok kullanılır.
D. Ayrıca köylerde yaşlı insanlar arasında çok kullanılır.
- b. Bulunma Durumu Biçimbirimi Gerekmediği Halde Kullanılması**
1. Y. Narın yazında sıcak, ama kışında çok soğuk.
D. Narın yazın, sıcak, ama kışın çok soğuk.
 2. Y. Kışta orağa çok kar yağıyor.
D. Kışın oraya çok kar yağar.
 3. Y. Bişkek sabahta hava taze, insanlar işiye, çocuklar okula gidiyorlar.
D. Bişkek'te sabahları hava temiz, insanlar işine, çocuklar okula gidiyorlar.
 4. Y. Orada şimdi soğuk ama güneşli.
D. Ora şimdi soğuk; ama güneşli.

c. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Başka Durum Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Allah'ı yüreğime her zaman yaşattırdım.
D. Allah'ı yüreğimde her zaman yaşattırdım.
2. Y. Önemli haberleri aklıma tutuyorum.
D. Önemli haberleri aklımda tutuyorum.
3. Y. Ben yazın göle gidiyorum. O yerden neneme ve dedeme yardım ediyorum.
D. Ben yazın göle gidiyorum, o yerde (orada) neneme ve dedeme yardım ediyorum.
4. Y. Ben babamın söylediklerine yüzden yüz inandım.
D. Ben babamın söylediklerine yüzde yüz inanıyorum.

İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında bulunma durumu biçimbirimi ile ilgili 37 hataya rastlanmış hata miktarlarının dağılımı aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 3: Bulunma Durum Biçimbirimiyle İlgili Hata Toplamının Dağılımı

	Bulunma d.b. eksik	Bulunma d.b. fazla	Bulunma d.b.yerine başka	Toplam
Hata Ortalamaları	0,054545	0,236364	0,218182	
Hata sayıları	3	18	16	37
Hata yapma oranı (hata var)	%5,4545	%32,7273	%29,0909	
Hatalılar içindeki hata miktarı ortalaması	1	1,384615	1,333333	

İncelenen yazılı metinlerde ana dilden olumsuz aktarıma rastlanmamıştır. Bulunma durum biçimbiriminin Kırgız Türkçesinde yuvarlak şekilleri de (-dö) kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesini yeni öğrenmeye başlayan Kırgız öğrencilerde, başlangıçta bulunma ekinin kullanımında çok az sayıda olumsuz aktarımlar olsa bile, çok kısa sürede olumsuz aktarımların önüne geçilmektedir. Bu sebeple incelenen kâğıtlarda bulunma durumu ile ilgili olumsuz aktarım hataları tespit edilememiştir. Başka ekler yerine bulunma eki kullanılması ya

da tersine bulunma eki yerine başka eklerin kullanımı bulunma durum biçimbirimi ile ilgili en sık karşılaşılan hatalardır.

4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yanlıklar

a. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Gerektiği Halde Kullanılmaması

1. Y. Ben bu lisesi önce 10. okulda okudum.
D. Ben bu liseden önce 10. okulda okudum.

b. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Gerekmediği Halde Kullanılması

1. Y. Önceden hayat ne olduğunu, hayata niçin geldiğimizi öğrenmeliyiz.
D. Önce Hayatın ne olduğunu, hayata niçin geldiğimizi öğrenmeliyiz.

c. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Başka Durum Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Bişkek bu dünyanın en güzel şehirlerinin biri.
D. Bişkek dünyanın en güzel şehirlerinden biridir.
2. Y. Ben nineme çok memnunum.
D. Ben ninemden çok memnunum.
3. Y. Sizi nefret ettiğinden değil doğru yola gitmemiz için yapıyorlar.
D. Sizden nefret ettiklerinden değil, doğru yolda gitmeniz için yapıyorlar.

d. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kırgız Fonetiki Etkisiyle Yanlış Yazılması

1. Y. Onu görmek için her yıl komşu ülkelerden ve Avrupa ülkelerinen çok turistler geliyorlar.
D. Onu görmek için her yıl komşu ülkelerden ve Avrupa ülkelerinden birçok turist geliyor.
2. Y. Bana bizim lise ilim, öğrenim, terbiye tarafınan en iyi lisedir
D. Bana göre bizim lisemiz, ilim, öğrenim, terbiye bakımından en iyi lisedir.

İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında uzaklaşma durumu biçimbirimi ile ilgili 17 hataya rastlanmış hata miktarlarının dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4: Uzaklaşma Durum Biçimbirimiyle İlgili Hata Toplamının Dağılımı

	Uzaklaşma d.b. eksik	Uzaklaşma d.b. fazla	Uzaklaşma d.b. yerine başka ek	Uzaklaşma d.b. olumsuz aktarım	Toplam
Hata Ortalamaları	0,018182	0,018182	0,163636	0,090909	
Hata sayıları	1	1	10	5	17
Hata yapma oranı (hata var)	%1,8182	%1,8182	%18,1818	%9,0909	
Hatalılar içindeki hata miktarı ortalaması	1	1	1,111111	1	

Belirtme durum biçimbiriminden sonra olumsuz aktarımın en sık yapıldığı durum biçimbirimi uzaklaşma durum biçimbirimidir. Buna da Kırgız Türkçesinde 3. şahıs iyelik eklerinden sonra uzaklaşma eki olarak -DAn yerine -nAn'ın kullanımı yol açmaktadır. Bu olumsuz aktarıma, temel seviye dışındaki seviyelerde de rastlamak mümkündür. Uzaklaşma durum biçimbiriminin yerine başka eklerin kullanılması bu ekle ilgili hataların başında gelmektedir.

İncelenen yazılı anlatım kâğıtlarında bütün ad durum biçimbirimleriyle ilgili toplam 163 hata tespit edilmiştir. Yapılan toplam hata sayısının ad durum biçimbirimlerine göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 5: Bütün durum biçimbirimlerindeki toplam hata dağılımı.

	Hata sayısı	Yüzdesi
Belirtme durum biçimbirimi	71	43,56%
Yönelme durum biçimbirimi	38	23,31%
Bulunma durum biçimbirimi	37	22,70%
Uzaklaşma durum biçimbirimi	17	10,43%
Toplam	163	100%

Ad durum eklerinin kullanımıyla ilgili hatalar incelendiğinde en çok hatanın belirtme durum biçimbirimi ile yapıldığı ortaya çıkmıştır. Tespit edilen 163 hatanın 71'i (% 44'ü) belirtme hal eki ile ilgili hatalardır. Onu 38 (%23) hata ile yönelme durumu, 37 (%23) hata ile bulunma durumu ve 17 (%10) hata ile uzaklaşma durumu takip etmektedir. Görüldüğü üzere incelenen kâğıtlarda yönelme ve bulunma durumuna bağlı hata yapma oranları birbirine çok yakındır. Uzaklaşma durumu biçimbirimi sayılardan da anlaşılacağı üzere ad durum biçimbirimleri arasında en az yanlış yapılan biçimbirimdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk dilinin lehçeleri olan Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesinde fiiller çoğunlukla aynı ad durum ekleri ile çekimlenmektedirler. Öte yandan gerek Kırgızca üzerindeki Rusça tesiri gerekse başka sebeplerden bazı fiillerin her iki lehçede farklı hal ekleri almaları, bu fiillerin öğrenimini zorlaştırmaktadır. Yanlış ad durum biçimbirimleri eklenen fiillerin başında *beğen-*, *gurur duy-*, *kutla-*, *bahset-*, *bak-*, *hoşlan-*, *nefret et-*, *memnun ol-*, *başla-* fiilleri gelmektedir.

Ad durum ekleriyle ilgili hataya sebep olan bir başka durum da iki lehçe arasındaki fonetik, morfolojik farklardır. Belirtme, yönelme ve uzaklaşma durum biçimbirimlerinde ana dilden yapılan olumsuz aktarımlara bu fonetik, morfolojik farklar sebep olmaktadır. İsimlerin aynı ad durum ekleriyle çekimlenmesi gibi ortaklıklar zaman zaman dil öğrenimini kolaylaştırırken zaman zaman da fonetik farklılaşmadan kaynaklanan olumsuz aktarımlara sebep olmaktadır. Bu sebeple Türkiye Türkçesi öğretimi yapacak öğretmenlerin, Kırgızcanın fonetik ve morfolojik özelliklerine de vakıf olması gerekmektedir.

Hedef kitlenin ne amaçla Türkçe öğrendiği de Türkçe öğretirken dikkate alınmalıdır. Kırgız Türk Manas Üniversitesinde ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Bişkek Anadolu Lisesi ve Kırgız Türk Anadolu Kız Meslek Lisesinde derslerin büyük çoğunluğu Türk öğretmenler tarafından Türkçe verilmektedir. Zaman zaman bölüm hocaları tarafından öğrencilerin bölümle ilgili temel kavramlara bile vakıf olmadıkları yönünde şikâyetler olmaktadır. Bu sebeple bu okullarda eğitim göreceğ olan öğrencilere Türkçe eğitim alabilecek düzeyde Türkçe öğretilmeli, hatta eğitim göreceğleri alana yönelik genel terimler hazırlık sınıflarında verilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı TÖMER eğitim merkezinde genel halka yönelik dil kursları verilmektedir. Burada verilecek dil eğitimi de bu yönde olmalıdır.

Yukarıdaki önerilere ek olarak şu öneriler de ad durum biçimbirimleriyle ilgili hataların giderilmesinde yol gösterici olacaktır:

1. Ortaklıklardan yola çıkılmalı, yabancı dil öğreniyorum önyargısı öğrencide kırılmalı ve öğrenciye kendine güven aşılanmalıdır.
2. Fiillerin hangi ad durum biçimbirimleriyle kullanılacağını gösteren, örnek cümlelerden oluşan listeler hazırlanmalıdır.
3. Özellikle, farklı ad durum biçimbirimleri aldığı için karıştırılan fiillerle ilgili alıştırmalar çoğaltılmalıdır.
4. Belirtme ad durum biçimbirimi ile yapılan hataların yaygın olması sebebi ile belirtme durum biçimbirimiyle ilgili alıştırmalara ağırlık verilmelidir. Belirtme durum biçimbiriminin kullanılması ve kullanılmaması gereken durumlar örneklerle pekiştirilmeli, belirtili ve belirtisiz nesne alıştırmalarla öğrenciye hissettirilmelidir.
5. Öğrencilerin yaptıkları hatalar gözlenmeli çok hata yapılan yanlışlara yönelik yeni materyaller hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- ERGİN, M. (1990). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları
- GÜVEN, E. (2007). *Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözülmesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- KORKMAZ, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları
- YAYLI, D. ve BAYYURT Y. (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*, Ankara: Anı Yayıncılık

Duman, G. B. (2013). Kırgızların Türkiye Türkçesi Öğrenirken Ad Durum Biçimbirimleriyle İlgili Yaptıkları Hatalar ve Çözüm Önerileri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(5), 82-94.

KILINÇ, A. ve ŞAHİN A. (2011). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi

BAŞKAN Ö. (2006). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*, İstanbul: Multilinguel

DEMİREL Ö. (2011). *Yabancı Dil Öğretimi- Dil Pasaportu, Dil Biyografisi, Dil Dosyası*, Ankara: 2011

DEMİRCAN Ö. (2005). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: Der Yayınları